

i stand til at udnytte ret meget af informationsmængden. Materialet er der, ligeledes visionerne, men ingen ved rigtig at udnytte det.

Sten Folving

Martin Born: Die Entwicklung der Deutschen Agrarlandschaft.

Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1974, 185 s. 12×20 cm.

Indledningsvis gennemgår bogen de forskellige angrebsmåder i forskningen af landbrugslandskabet. Derpå behandles emnet kronologisk, idet der dog lægges vægt på en regional behandling inden for hver tidsperiode.

Det er interessant at lægge mærke til de mange lighedspunkter mellem det tyske og danske landbrugslandskabs udvikling, selv om der ikke altid har været tidsmæssigt sammenfald; dog har de fleste strømninger været gældende for hele Nordvesteuropa. Specielt er det oplysende at se udviklingen i landbruget fra slutningen af 1700-tallet. Her redegør forfatteren for de nye afgrøders indførelse i forskellige egne af Tyskland og omlægningerne i udnyttelsessystemerne mod mere kvægavl, mere kornavl eller mod dyrkning af sukkerroer som tegn på en begyndende industrialisering af landbruget.

Bogen har et væld af litteraturhenvisninger (40 sider), men desværre ingen illustrationer eller tabeller – det sidste med velberåd hu fra forlagets side ifølge forordet.

Kr. M. Jensen

Alan Mayhew: Rural Settlement and Farming in Germany.

Batsford Historical Geography Series, London 1973, 15×22 cm. £ 4.00.

I en god historisk oversigt har forfatteren formået at uddrage hovedtrækkene af den meget omfattende litteratur om tysk landbebyggelse og om matrikulære forhold i forskellige egne af Tyskland – øst som vest. Bogen giver udviklingen af landsbytyperne og belyser, hvornår ekspansioner og nedlæggelser i landbrugsarealerne har fundet sted i ældre tid. Gennem de mange gengivelser af topografiske kort får man et godt indtryk af gård- og markbeliggenheden i forskellige egne med hovedvægten på Nordtyskland; kolonisationen

af de store skov- og mosearealer og polderlandskabets specielle kår beskrives. I et relativt lille kapitel omtales udskiftningerne i 1800-tallet og de betydelige ændringer – gennem en Flurbereinigung – i det stærkt opsplittede tyske landbrugslandskab i de senere år. Ligeledes nævnes de tidligere østtyske godsers opsplitning på mange småbrug lige efter 2. verdenskrig og den senere kollektivisering af disse brug i 1950'erne.

Forfatteren anvender i vid udstrækning tyske termer; det gør sammenligninger med tysksproget litteratur lettere, og det tvinger også forfatteren til at definere begreberne omhyggeligt. Man kunne have ønsket mere om driftssystemerne i tysk landbrug gennem tiderne, men bogen giver en glimrende indføring i landbebyggelsens geografi.

Kr. M. Jensen

J. Negendank: Trier und Umgebung.

(Sammlung Geologischer Führer, Bd. 60). Gebrüder Borntraeger, Berlin, Stuttgart 1974. 116 s., 21 fig., 3 kortskitser og 1 geologisk kort. 13,5×19,5 cm. DM 35.00.

Den anden af de to nyudsendte geologiske førere omhandler egnen omkring Trier, d.v.s. den vestlige del af Hunsrück og den sydlige del af Eifel. Eifels Laacher og vulkan område er behandlet i Führer nummer 56.

Også her gives der først en oversigt over lagserien, der omfatter Nedre Devon, tiden fra Rotliegendes til Lias og endelig tertiæret og kvartæret. Derefter følger beskrivelse af 10 ekskursioner. Bag i bogen findes et stort farvelagt geologisk kort over hele Eifel og Hunsrück i målestok 1:200.000.

Kaj Hansen

Herbert Paschinger: Steiermark.

Steirisches Randgebirge, Grazer Bergland, Steirisches Riedelland. (Sammlung Geographischen Führer, Bd. 10). Gebrüder Borntraeger, Berlin, Stuttgart 1974. 251 s., 7 kort, 4 tabeller. 11,5×19,5 cm. DM 24.80.

Foruden de geologiske førere har Borntraeger også udsendt en række geografiske førere. Den her foreliggende nr. 10 omhandler den østrigske forbundsstat Steiermark på Alpernes sydøstskråning.

Også i disse små bøger gives der først

en almindelig oversigt over områdets geografi, og her er det naturligt, at selve Alpekkædens geologiske opbygning kun gennemgås i store træk, mens der er lagt mere vægt på overfladerelieffet og dets tilblivelse. Tillige gennemgås klima, jordbund og vandløb, både disses udvikling og vandføring. Så kommer plante- og dyreliv og endelig mennesket og landskabet.

På ca. 31 sider gives her en fortæffelig orientering om befolkningsindvandring helt fra stenalderen, om landbrugets udvikling og historie, om bebyggelsen og opdyrkningen i landområderne og om markedspladser og byer, og det er forbausende, så meget det er lykkedes forfatteren at få med på denne ret begrænsede plads.

Endelig gennemgås 6 ekskursioner i Steirisches Randgebirge og Grazer Bergland, 7 ekskursioner i Riedelland der Grazer Bucht og til sidst 4 byekskursioner. Også i disse ekskursionsbeskrivelser gennemgås såvel naturen som menneskelivet. Udover et udviklings- og funktionskort over byen Graz er illustrationsmaterialet noget mangelfuldt, og et større kort over hele området, som man finder det i mange af de geologiske førere, havde været ønskeligt.

Kaj Hansen

B. Plöschinger & S. Prey: Der Wienerwald.

(Sammlung Geologischer Führer, Bd. 59). Gebrüder Borntraeger, Berlin, Stuttgart 1974. 141 s., 23 fig., 2 kort. 13,5×19,5 cm. DM 36.00.

Forlaget har igen udsendt to af deres fortræffelige små geologiske førere. Bd. 59 omhandler Wienerwald i Østrig. Dette område falder i to dele, nemlig 1. Flyschzonen og 2. den kalkalpine Wienerwald. Ved omtalen af hvert af disse afsnit gives først en oversigt over lagserien og derpå en beskrivelse af ekskursionerne.

Flyschzonen omfatter lagserien fra Neokom til nedre eller mellemste Eocæn, men i den underliggende klippezone findes en lagserie fra Øvre Trias til Nedre Kridt.

Lagfølgen i Flyschen er den sædvanlige vekslen mellem mergel, lerskifer og sandsten, og det er ganske interessant at se, at Ph. Kuenens teori om turbiditestrømme (faldende slamstrømme), som han fremsatte i Groningen i 1951 og demonstrerede på det lange molasseprofil uden for

Lausanne i 1958, nu er slået helt igennem til forklaring af erosionsformer på sandstensbænkene, skrålejrning, krydslejrning og laminering.

Lagfølgen i Wienerwalds kalkalpine zone rækker fra Øvre Perm til kvartæret.

I Flysch-zonen gennemgås 7 ekskursioner gennem terrænet og i den kalkalpine zone 6 ekskursioner.

Kaj Hansen

James R. Nicolson: Shetland.

(The Island Series). David & Charles Ltd., Newton Abbot 1972. 246 s., 8 fig., 29 pl. m. fotos, 2 kort. 14,5 × 22 cm. £ 3.25.

Bogen er et bind i forlagets Ø-serie, den er skrevet i et let læseligt og farverigt sprog og omfatter alle sider af Shetlandsøernes geografi. Læst med »økologiske« briller får beskrivelsen af det isolerede øsamfunds erhvervsforhold, specielt crofter-fisker-systemet, en ny og værdifuld dimension, og for danske geografer ligger en sammenligning med Færøerne snub-lende nær.

Ruth Helkiær Jensen

Kortfattet oversigt over Nederlands geografi.

Haag/Utrecht 1974. (Den hollandske Ambassade, Kbhn.). 40 s., 19,5 × 30 cm.

Den nederlandske ambassade udsender et omfattende materiale til undervisningsbrug, såvel publikationer, film, dias som plakater. Dette hæfte er et smukt eksempel på det kvalitetsmæssigt høje niveau.

En række af Nederlands geografiske problemstillinger gennemgås nærmere i en atlaspræget opstilling. Blandt emnerne findes f.eks.: landvinding, poldere, randstad, de store havne og egnsudvikling. Hæftet anbefales varmt til brug i geografiundervisningen i HF, gymnasium og på højere læreanstalter, ligesom ambassadens oplysningsvirksomhed fortjener stor opmærksomhed.

Christian Wichmann Matthiessen

Atlas d'aquitaine.

Association pour la réalisation de l'atlas d'aquitaine. Institut de géographie et d'études régionales de l'Université de Bordeaux III. Paris 1973. 34 tavler, 46 × 53 cm.

Det her behandlede område er delt i 5 departementer: Gironde, Dordogne, Lot et Garonne, Landes og Pyrénées Atlantique. Værket indeholder nu ca. 67 kortblade, og den samlede region har en befolkning på godt 2½ million. I morfologisk og klimatologisk henseende er der stor variation, mod syd Pyrenæerkæden og dennes forland, mod nordøst en sydvestlig zone af det franske centralmassiv, og mellem disse et rigt varieret bloklandskab. Endelig har man mod vest det store sletteland Les Landes, med særlige typer langs Atlanterhavets kyst. Den klimatiske opdeling er meget kompliceret i henseende til vandøkonomi og temperaturgang. Årsnedbøren ligger således mellem 2000 mm og 6-700 mm.

Man får et righoldigt billede af befolkningsudviklingen fra omkring år 1880, og i kort nr. 11 en opgørelse af ændringerne, regioner med tab på 40 % og voldsomme ophobninger i andre egne. Indvandring af fremmede har spillet en stor rolle, i året 1968 fik man ca. 100.000 navnlig fra Spanien og Italien. Landbruget har i nogle egne haft stor fremgang. Blandt de særlige produkter må fremhæves vin i Garonnelandet og i Pyrenæernes forland. Frugt og grønsager samt tobak væsentlig mod nordøst.

Industrien er gammel, men har i de sidste årtier haft en stærk udvikling, metalindustrien i Bordeaux-Arcachon, i Pyrenæerlandet samt i Dordogne og i Lot et Garonne. Træindustrien har en tradition i Les Landes, men breder sig.

En særlig behandling får den sekundære bosættelse, op til 70 % af husene er visse egne i fremmed brug.

Det er et fransk grænseland med mange gamle minder. Det er et svagt og et rigt land.

Niels Nielsen

H. Kohl m. fl. (Herausg.): Die Bezirke der Deutschen Demokratischen Republik.

Ökonomische Geographie. VEB Hermann Haack, Gotha/Leipzig 1974. 464 s., 20 kort, 52 kortskitser og diagrammer, 110 tabeller m.m. 16,5 × 23 cm. M 34.00.

Dette værk er blevet til ved et samarbejde mellem en stor gruppe østtyske geografer, hvoraf i alt 31 er nævnt ved navn. Det er først og fremmest en regionalgeografisk gennemgang af DDR. I 15 kapitler behandles udførligt et tilsvarende an-

tal regioner, normalt af lokale forskere, der nøje kender deres områdes forhold og problemer. Efter de regionale afsnit følger 96 sider tabeller og tematiske kort over hele DDR, der udmærket sammenfatter forholdene i landet som helhed. Til afslutning bringes bl.a. en udførlig litteraturfortegnelse og et stedregister.

Trods de mange medarbejdere har redaktionen opnået et vist ensartet præg over kapitlerne. De er særdeles dybtgående og giver et godt billede af DDRs forskellige dele, deres vilkår og problemer. Naturgeografiske forhold omtales ret kort, befolkningsforholdene betydelig mere udførligt. Erhvervsforholdene, der naturligt er bogens tyngdepunkt, belyses mange steder i små regioner, hvis samlede erhvervs- og befolkningsstruktur behandles i sammenhæng. En styrke er de mange udmærkede kort, kortskitser og tabeller, der gør bogen særdeles værdifuld som håndbog for viden om DDR.

Aage Aagesen

Dieter Kelletat: Beiträge zur regionalen Küstenmorphologie des Mittelmeerraumes.

Gargano/Italien und Peloponnes/Griechenland. Supplementband 19. Gebrüder Borntraeger, Berlin, Stuttgart 1974. 161 s., 26 fig., 30 fotos, 2 tabeller og 1 kort. 17 × 24 cm.

Forfatteren gennemgår kystzonen på de to halvøer Gargano på Italiens Adriaterhavskyst og på Peloponnes og viser, hvordan ændringer af kystformen kan sættes i forbindelse dels med ændringer i vandstanden og dels med klimaforandringerne i Middelhavsområdet.

Kaj Hansen

M. F. Thomas & G. W. Whittington (eds.): Environment and Land Use In Africa.

Methuen, London 1969, New York: Barnes & Noble. 554 s., 98 fig., 8 pl. 15 × 23 cm. £ 4.50.

Bogens dominerende tema er udtrykt i titlen og spænder over et bredt spektrum af fysisk-geografiske, biologiske og sociale studier. Emnerne præsenteres i originale afhandlinger, der er opdelt i 3 grupper: Det fysiske miljø, det politisk-sociale miljø og en række detaljerede case-studies. Disse er udelukkende hentet fra de områ-